

„Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!“

2008 birželis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

JONAS BUROKAS

1938 06 17

**Visuomenės veikėjas, Lietuvos
Laisvės Kovotojų Sąjungos valdybos
pirmininkas, veterinarijos gydytojas**

Pasveikinę motinas, sveikiname tėvus Tėvo dienos proga
Sveikiname visus Lietuvos Sąjūdžio dalyvius judėjimo 20 metų sukakties proga
Sveikiname NORILSKO VYČIUS minint Norilsko sukilimo 55-ąsias metines

Povilą Mataitį
75-mečio proga

Povilą Jočiūną
85-mečio proga

Algirdą Joną
Kujalį 80-mečio
proga

Profesorę Oną
Voverienę
70-mečio proga

Alfredą Girdziušą
60-mečio

Ačiū Sąjūdžiui

(Pasvarstymai, sutinkant Sąjūdžio 20-metį)

Vaclovas Dzedulionis

Sąjūdis, suvienijęs ir subūręs žmones, kaip tas mažas biblijinis Dovydas, nugalėjęs iki dantų ginkluotą milžiną ir padovanojęs Lietuvai ne tik laisvę, bet ir Europą, jau tik istorija. Jis dar teikia išsilaisvinimo džiaugsmą tiems, kurie jį kūrė arba aktyviai dalyvavo jo veikloje. Bet ir iš tų ne visiems, nes jau antrame Sąjūdžio suvažiavime prasidėjo sluoksniavimasis: vieni siūlė Sąjūdį paversti partija, antri - opozicija Sąjūdžio valdžiai, dar kiti siūlė Sąjūdį paleisti. Nors suvažiavime toms mintims nebuvo pritarta, bet po suvažiavimo, kairiųjų puolamas, kraštutinių dešiniųjų viliojamas į partiją, Sąjūdis ėmė silpnėti. Padėtį stabilizuoti pavyko trečiajame suvažiavime.

Sąjūdis nesuskilo, bet nuo jo atskilo dalis aktyviųjų, kurie rėmė LDDP arba panašūs į tuos, kuriems Kovo 11 Nepriklausomybės paskelbimas buvo klaida. Politizuotas Sąjūdis, įvedęs fiksuotą sąjūdiečio narystę, padarė nemažą darbą įtvirtinant nepriklausomybę ir konsoliduojant dešiniąsias jėgas. Tačiau prieš Sąjūdį pasipylė srautai kritikos ne vien iš LDDP pusės. Užmiršę ką Sąjūdis padarė, buvo vadinama ko jis nepadarė, kaip antai: nesugebėjo tęsti reikiamu mastu kasdienės atkaklios kovos prieš sovietizmą visuomenėje ir valdžios įstaigose; netapo tvirtai sudaryta ir gerai veikiančia

politine organizacija; nelaimėjo rinkimų į Lietuvos rajonų savivaldybes ir neįstengė jų paveikti, kad reforma vyktų greitai, teisingai, kad bendras Lietuvos žmonių turtas nebūtų išgraibstomas; nepajėgė pataisyti sovietmečiu priimto Savivaldybių įstatymo, kad Lietuvoje būtų ne dvi, trys, o viena valdžia ir vieningas valstybės valdymas. Įsismaginę kritikai kaltino Sąjūdį, kad nesukūrė naujos teisėtvarkos, pasišventusios valdininkijos, nenumatė gresiančių pavojų ir kita. Kritikai puola Sąjūdį todėl, kad iškovotą laisvės džiaugsmą temdė ir temdo tai, kad nepriklausomybe didelė dalis politikų pasinaudojo savanaudiškiems tikslams. Įsigalėjo korupcija, biurokratija, noras greitai praturtėti ne darbo dėka, savanaudiškumas, pavydas. Didelė dalis piliečių nusivylę ne tik nevykėliais valdininkais, teisėtvarka, bet ir buvusiais aktyviais Sąjūdžio vadovais, kurių dalis išnyko iš politinio gyvenimo arba paskendo partijose partijėlėse, nusišalinę nuo politinės kovos, nesutrukdė suvežti savanaudiškai biurokratijai. Didelė dalis visuomenės, kairiųjų depolitizacijos apologetų poveikyje, užmiršo savo pareigas valstybei, tautai, visuomenei ir nedalyvauja rinkimuose. Visuomenėje tarpsta susipriešinimas, susiskaldymas, susmulkėjimas, nepasitikėjimas valdžia ir net vienas kitu, apolitiškumas ir apatija. Nei valdžia, nei visuomenė nepajėgi pasipriešinti ideologiniam karui prieš Lietuvos nepriklausomybę.

Panašios neperspektyvios nuotaikos sklendo ir tarp jaunimo. Valstybė stokoja kultūros politikos,

todėl politika ir kultūra viena į kitą neintegruojama, ir viena kitos neremia. Visuomeninės organizacijos valstybės neremiamos, smulkios, nevyvyingos, nėra organizacijų susivienijimų strateginiams valstybės reikalams spręsti ir griūčiai stabdyti. Dažniausiai susibūrusios visuomeninės organizacijos pasižymi stipriu kritikos užtaisų valstybės, partijų atžvilgiu. Kiekvienas kelia didžiausius reikalavimus valdantiejiems, tik ne sau. Dažnai ta kritika stokoja konstruktyvumo, be alternatyvos greitai išsikvepia. O blogiausia, kad valdininkai nereaguoja į jokią kritiką ir neremia organizacijų. Ne viena iš tų organizacijų, kurių nesinori vardinti, pretendavusios į masiškus judėjimus, kažkuo panašios į Sąjūdį. Ne menkinimo ir ne niekinimo dėlei apie jas kalbame, o keliama problema. Tiksliau, susiskaldymo, susmulkėjimo ir ambicijų, kritikuojant valdžios vyrus, ir siūlymų stoką iš piliečių visuomenės pusės. Suprantu tų organizacijų geranoriškumą sukurti naują Sąjūdį ar jį atgaivinti. Kiekvienas judėjimas, sąjūdis kyla iš apačių, susidarius, pribrendus sąlygoms. Žmonės ima bruzdėti tada, kai gyvenimas pasidaro nepakenčiamas, susidaro taip vadinama revoliucinė situacija. Tik apmaudu, kad kantrūs ir lėti lietuviai niekad neskuba ir dažnai praleidžia progą pareikalauti iš valdžios, kad ji vykdytų savo pareigas. Šviesuomenės pareiga paakinti žmones. Bet kai nėra noro iš šviesuomenės pusės, o visuomenę apėmusi apatija, gelbstisi kiekvienas kaip išmano: energingesni ir veiklesni palieka šalį, o kiti sukasi, keiksnodami ir šiaip taip apsigindami nuo bado, padejuodami, pakoliodami, kenčia, susidurdami su biurokratais, kyšininkais, asocialiais prasižėrusiais plėšikėliais (pirmu atveju tyli, žinodami, kad varnas varnui akies nekirs, antru, jei gyvi lieka, pasiskundžia, bet ne ką laimi – teisėtvarka ne mažiau korumpuota už valdžios vyrus-biurokratus).

Kiekvienam akis bado aibė negerovių tiek valdžiose, tiek pačioje visuomenėje. Iš valdininkų pusės – abejingumas, aplaidumas, noras pasinaudoti piliečio nelaimėmis. O iš visuomenės pusės – alkoholizmas, palaidumas iki kvailumo. Todėl apstu savižudybių, žūčių gaisruose ir keliuose bei kitokių nelaimių. Nors turime tolimą ir netolimą garbingą praeitį, bet esant tokiai valdžiai ir liguistai visuomenei, nieko geresnio dabartyje ir ateityje žmonės nesitiki. Todėl suprantama, kodėl „Lietuvoje, - anot Tėvynės Sąjungos pirmininko A. Kubiliaus, - skepticizmo tris kartus daugiau nei reikia. Žmonės netiki politikais ir galimybėmis ką nors keisti valstybėje. Ne Sąjūdis, o LDDP, socialdemokratų valdymas įstūmė valstybę į stagnaciją, o žmonės į apatiją“. Sveikintinas TS lyderio optimizmas ir išpareigojimas imtis atsakomybės sugrąžinti žmonių

pasitikėjimą ne koncertais ar žaidimais, o rimtomis programomis, parodančiomis, kaip Lietuva turi išbristi ir ekonominės duobės. Žinoma, jei sveikoji visuomenės dalis parems šias iniciatyvas, yra pagrindo tikėtis išbristi iš aklavietės. Kiek gali tęstis valdžios nesugebėjimas valdyti, o piliečių nepajėgumas pareikalauti iš jos vykdyti savo pareigas? Kai kam atrodo, kad kalta ir Atkuriamojo Seimo Sąjūdžio vyriausybė, turėdama savo rankose valdžią, nepajėgusi priimti tinkamų įstatymų, nesulaukusi kadencijos pabaigos, paleidusi Seimą, pralaimėjusi rinkimus, valdžią atidavusi kairiesiems eldėdėpams. Gal tai ir buvo kai kurių Sąjūdžio veikėjų – Aukščiausios Tarybos deputatų - klaida. Bet, esant tuo metu tokiai nevienalytei Aukščiausiai Tarybai ir Vyriausybei, kai kurių svarbių klausimų buvo neįmanoma spręsti. Buvo naiviai tikėtasi išsirinkti Seimą be kairiųjų arba su didesne persvara dešiniųjų, sustiprinti valdžią. Nesėkmė rinkimuose pagreitino Sąjūdžio organizacijos susilpnėjimą, o dar daugiau jį sumenko kuriantis partijoms.

Neatsigavo Sąjūdis Tėvynės Sąjungai Lietuvos konservatoriams laimėjus rinkimus ir užsitikrinus Seime daugumą. Nugalėjo idėja, kad Sąjūdžio misija baigta. Tačiau ta misija taip greitai nesibaigė. Tapęs tik dešiniųjų pozicijų palaikytoju, jis egzistuoja iki šių dienų ir, pagal galimybes, ugdo pilietinę visuomenę. Esant tokiai pasyviai šviesuomenei ir eiliniams piliečiams, kai pagrįstai laukiama nesulaukiama iš valstybės vyrų nei materialinės, nei moralinės paramos, Sąjūdžio organizacijos ryžtingumu tenka tik džiaugtis.

Kai kas tikisi panašaus, kaip į nepriklausomybės atgavimą ir įtvirtinimą, Sąjūdžio už dvasinį tautos atgimimą stebuklo. O kai kurie idealistai net bandė ar bando tokį sukurti. Gal pirmasis - „Naujoji Lietuva“, kurio tikslas suburti Lietuvos žmones į platų pilietinį sambūrį, kuris priverstų valdžios struktūras realiai spręsti krašto atkūrimo uždavinius. Šis judėjimas, kiek teko pastebėti, taip ir pasiliko kūrimosi stadijoje. Antras – Baltijos kelias – ženklėnis, turėjęs savo spaudą, kūręs savo struktūras ir dar šiuo metu vegetuojąs. Nori nenori, bet peršasi mintis, kad tautą vesti peršasi netikri pranašai, kurie ne vienija ją, o dar daugiau skaldo, klaidina ir, užuot vedę į dvasinį atgimimą, stumia į išsigimimą. Jei ne į išsigimimą, tai, neabejotinai, į konfrontaciją. Jei jie būtų tikri, tai ar jie neigtų tuos, kurie vedė ją į nepriklausomybę. Kalbėdamas apie tuos netikrus pranašus, turiu omeny „Kito pasirinkimo“ kai kuriuos lyderius. Norėtusi atkreipti dėmesį tų visų naujo Sąjūdžio kūrėjų ar degančiu troškimu ir viltimis sulaukti naujo Sąjūdžio, kad geriau ir tikslingiau prisidėti prie esamų organizacijų, par-

tijų, stiprinti jų vaidmenį buriant piliečius aktyviai veiklai, stiprinant demokratinę valstybę. Tik taip pri save veiks piliečių ir valdžių sąveika sustiprins valstybės vaidmenį. O Sąjūdžio revoliucinio šuolio, kuris keičia viską iš pagrindų, gali tekti ilgai laukti, ir, ar jis duos teigiamą rezultatą, nežinia. Gyvenime gerovė kuriama ne šuoliais, o reikalauja kantraus, sutelkto darbo, nuosekliai, palaipsniui, vadinamu evoliuciniu keliu, bręstant asmenybėms, stiprėjant bendruomenėms ir valstybei. Ypač bręstant ir stiprėjant valstybei, kurios vaidmuo buvo sumenkintas ir kairiųjų, ir dešiniųjų. Dauguma jų galvojo, kad visas problemas išspręs laisvoji rinka ir konkurencija. Ir taip buvo užmiršta rūpintis ne tik valstybės stiprinimu, bet ir bendruomenių kūrimu ir jų vaidmens kėlimu. Sužadinti iniciatyvą iš apačios nelengva, tačiau bendromis pastangomis, keliant bendruomenių vaidmenį, didėtų ir skaičius žmonių, nesibijančių keisti aplinką savo šalyje. Pa-

dėtis pagerėtų ir piliečių aktyvumas sustiprėtų. Ir, jei valstybė, valdžios vyrai padėtų bręsti bendruomenėms, tai tarpusavio bendradarbiavimas leistų išvengti susipriešinimo. Tik tokiu atveju artėsim prie gerovės valstybės. O jei tęsis tokia padėtis, kokia yra dabar, artimesnėje ar tolimesnėje ateityje, didėjant socialinei nelygybei, neišvengsime ir susipriešinimo. Todėl perspektyviau būtų liautis nekonstruktyviai kritikuoti vieni kitus ir kairiesiems, ir dešiniams, kad susipriešinimas nevirstų pražūtinga konfrontacija, o imtis vieningai šalinti negeroves. Reikia tikėtis, kad sveikas protas nugalės. Ir, padėkoję Sąjūdžiui dvidešimtmečio proga už iškovotą nepriklausomybę, pareikalavusia ne tik milžiniškų dvasinių jėgų, bet ir aukų, susitelkę pažėgsime ir toliau ją išlaikyti, tvirtinti ir artėti prie gerovės valstybės. Tikiu, kad Tėvynės Sąjunga su kitomis dešiniosiomis jėgomis, jei tauta patikės, šiuos uždavinius spręs sėkmingai.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos ir Lietuvos Sąjūdžio bendradarbiavimas

LLKS valdybos pirmininkas **Jonas Burokas**

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungą (LLKS) ir Lietuvos Sąjūdį nuo pat Atgimimo pradžios vienija bendri tikslai ir uždaviniai. Tai ir įsimintinų Lietuvai datų paminėjimas – Vilniaus krašto užgrobimas 1920 metais, dėl Molotovo ir Ribentropo suokalbčio užsitęsusi pusės amžiaus sovietinė okupacija ir jos padariniai, nepakankamas pilietinis ir patriotinis auklėjimas visų lygių mokyklose, deramos pagarbos kovojusiems ir žuvusiems už Tėvynės laisvę stoka. Dažnai prieš partizanus, laisvės kovotojus, patriotus spaudoje, kai kurių autorių knygose skelbiamas šmeižtas, siekiant sumenkinti jų didvyriškumą ir

pasiaukojimą. Pastebimi akivaizdūs trūkumai teisnėje sistemoje, teisėjų, prokurorų darbe. Sovietinei nomenklatūrai ir jų ainiams perėmus į savo rankas politiką, ekonomiką, vis dažniau liaupsinami sovietinės Lietuvos „laimėjimai“, žlugdoma žemės reforma. Lietuvos žemės ūkyje tarpsta monopolinis ūkininkavimas, žlugdoma vidutinio ir smulkaus ūkininko veikla. LLKS drauge su Lietuvos Sąjūdžiu deda pastangas minimoms negatyvioms tendencijoms atremti.

Mūsų visuomenines organizacijas jaudina tai, kad Lukiškių aikštė vis dar tuščia, neiškyla didingas žuvusiems už Tėvynės laisvę paminklas.

Lietuvos Respublikos Seime, Sąjūdžio būstinėje, Vilniaus miesto savivaldybėje, Vilniaus karininkų ramovėje buvo organizuojami posėdžiai, į juos buvo kviečiami architektai, skulptoriai, istorikai, visuomenės veikėjai, buvo daug kartų kreiptasi į Prezidentą, Seimo pirmininką, Ministrą Pirmininką, suinteresuotas organizacijas.

Tačiau per 18 laisvės metų reikalai mažai pajudėjo – stovėjusio Lukiškių aikštėje Leni-

LLKS nariai Sąjūdžio dalyviai Antanas Burokas, Regina Smetonaitė, Povilas Mataitis, Regina Parnarauskienė, Jonas Burokas

no paminklo vieta lyg užkeikta. Tik šių metų pavasarį, paskelbus konkursą Vilniuje, Taikomosios dailės muziejuje demonstruojami virš dvidešimties darbų, iš kurių bus atrinkti septyni, dalis jų – premijuoti, o vienas konkurso dalyvis bus paskelbtas nugalėtoju. Taigi, 2009 metais Lukiškių aikštėje iškils paminklas, simbolizuojantis „Laisvę“. Mes reikalaujame, kad šiame simbole atsispindėtų Amžinoji ugnis ir būtų įamžintas nežinomo kario kapas.

Kartu su Lietuvos Sąjūdžiu, „Vilnijos“ draugija tvarkome Naujųjų Rasų kapines. Jose sutvarkėme karių-savanorių apleistus kapus, įamžiname kenotafais žuvusiuosius, nukankintus, kurių palaikų vietos nežinomos. Taip pat įamžiname sovietinės okupacijos metu nužudytus ministrus pirmininkus, Lietuvos kariuomenės generolus, dvasininkus, Vilniaus karinio štabo narius, 1941 metų sukilėlius, politinius kalinius Vorkutoje, Norilske, Kengyre, žuvusius sukilimo dalyvius, Lietuvos partizanų vadus, sričių, apygardų vadovus, paskutiniuosius 1956-1965 metais žuvusius partizanus.

Visus žuvusiuosius, įvardintus kenotafuose, vienią gulsčias, didelis marmurinis kryžius su užrašu „1920-1940 ir 1940-1990 metų okupacijų aukoms“.

Šių metų rudenį, jei sukaupsime lėšų, numatome kenotafuose dar įamžinti per 200 žuvusiųjų asmenų. Jei tai pavyks, Naujųjų Rasų kapinės taps mažuoju Lietuvos memorialu.

Mūsų dar laukia didelis darbas, kad buvusieji KGB rūmai taptų žuvusiųjų už Tėvynės laisvę istoriniu informaciniu centru. Todėl teismai iš šio pastato turėtų būti iškeldinti.

Mes rėmėme ir remsime jaunimo akciją „Misija Sibiras“.

Šiais metais mūsų jaunimas vėl ruošiasi išvykai tvarkyti tremtinių kapus Sibire ir kitose vietose. Manome, kad mūsų Užsienio reikalų ministerija turėtų daugiau padėti mūsų jaunimui ir reikalauti iš Rusijos, Kazachstano ir kitų valstybių, kad būtų paviešintos sunykusios kapinės, masinės politinių kalinių ir tremtinių žūties vietos.

Tarp valstybių turi būti paritetas. Lietuvoje žuvusių sovietinių karių kapai, nežiūrint padarytos milžiniškos okupacijos žalos, tinkamai prižiūrimi. Karių kapai yra sutvarkyti – ar tai būtų kaimo ar miesto vietovėje. Sovietiniai kariai palaidoti gražiausiose vietose, kai kur net miestų ir miestelių centruose, nors iš tokių vietų karių palaikus reikėtų iškelti į kitas kapines. Todėl neatsitiktinai kartu su jaunaisiais konservatoriais palaikėme Estiją, piketavome prie Rusijos, Estijos ambasadų, Katedros aikštėje, smerkdami politinį šantažą prieš Estiją, kuri iškėlė bronzinę kario skulptūrą ir karių palaikus į kitas kapines, reikalavome, kad Rusiją nutrauktų agresiją prieš Estiją.

Prie paminklo partizanams Prienų rajone pirmas iš kairės Rytas Kupčinskas

Kartu su Lietuvos Sąjūdžiu organizavome bendras konferencijas, pasitarimus, dalyvavome susitikime su Prezidentu, „Baltijos kelyje“, laisvės gynėjų dienos minėjimuose, mitinguose, organizavome parodas, organizavome ir dalyvavome mūsų politikų jubiliejų minėjimuose, rašytojų, poetų knygų pristatymuose.

Bendradarbiavimą bei mūsų idėjų ir uždavinių įgyvendinimą atspindi LLKS leidinys „Varpas“ (redaktorius Algimantas Zolubas), kuriame spausdinami Sąjūdžio tarybos, eilinių narių aktualūs straipsniai, nuotraukos, konferencijų dokumentai, kronikos. Mėnraščio „Varpas“ numeracija jau artėja prie 200.

Mūsų bendradarbiavimui didelę reikšmę turi patalpų skyrimas mūsų Sąjungai. Todėl esame dėkingi Sąjūdžio Tarybos pirmininkui R. Kupčinskui ir visiems tarybos nariams.

Artėja garbingas Sąjūdžio 20-metis. Man didelė garbė antrą kadenciją būti Sąjūdžio tarybos nariu. Stebina, nežiūrint užimtumo, efektyvus ir naudingas Tarybos pirmininko Ryto Kupčinsko darbas, kuris, manau, turėtų artėjančiuose rinkimuose būti pirmame Tėvynės Sąjungos kandidatų dešimtuke.

Keistai atrodo Sąjūdžio signatarų atsietas darbas nuo oficialiai veikiančios ir efektyviai dirbančios Lietuvos Sąjūdžio visuomeninės organizacijos. Tai juntama ir organizuojant 20-mečio paminėjimą. Inicijatyvinė signatarų grupė daugiausia dirba su Seimo vadovybe. Šiai grupei skiriamos didelės lėšos jubiliejų organizavimui.

LLKS labai nuoširdžiai dėkoja prof. A. Tylai, doc. R. Batūrai, prof. V. Vilimui, mons. A. Svarinskui, žemėtvarkininkui V. Čėginskui, pirmininko pavaduotojui A. Tučkui, „Vilnijos“ draugijos pirmininkui K. Garšvai, sekretorei G. Vaišnorienei ir kitiems garbiems sąjūdininkams už paramą Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungai organizuojant bendrus renginius.

Tik bendromis jėgomis išsaugosime valstybę

Mes, kurie šiandien prisime-
name kaip sovietmečio laisvės
kovotojai, atkūrus valstybingu-
mą nuėjome kiekvienas savais
keliais, giliai tikėdami: nusikal-
tusieji savajai Tautai išpažins
kaltes, o nesusitepusieji krauju
gaus atleidimą. Taip bus suras-
ta taika.

Mes mąstėme: įvertinusi
praeities klaidas, Tauta bendromis pastangomis im-
sis darbų, taip pat ir politikoje, kuriant nepriklausomą
demokratinę valstybę. Bendru darbu sukursime
galimybę visiems Tautos žmonėms sugrįžti į savuo-
sius namus.

Mes neabejojame Konstitucija ir teiginiais, kad
Tauta ne tik prieš daugelį amžių sukūrė Lietuvos
valstybę, bet ir toliau ją kurs gydydama okupacijų
žaisdą. Neabejojame - bus kuriama tik socialiai
teisinga valstybė. Bus aptartas valstybės modelis,
kuriam pagrindus klojo M. Krupavičius, išmąstė A.
Maceina ir kiti intelektualai, apie kurią svajojo parti-
zanai žeminėse, ar pagaliau savo vizijose regėjo Vil-
ties Prezidentas S. Lozoraitis.

Bet pamatėme, kad tikrovėje mūsų ir Tautos tei-
sėtų lūkesčių nepaisoma, kad valstybės valdžios
pateko į plėšikų rankas, o iš teismų šių plėšikų ap-
grobiai žmonės nesulaukia teisingumo, nes tei-
singų teismų sistemos, kaip ir teisingumui vykdyti
tinkamų įstatymų, taip ir nesukurta. Supratome, jog
didžiąją dalį nepriklausomo gyvenimo metu istorija
įvardys bolševikinių papročių bei moralės restaura-
vimo ir triumfo metais, kai kagėbizmas, ta baisiausia
antižmogiška sistema tapo "išskalbtą", o jos atstovai
naujomis formomis ėmė persekioti savo aukas, sėjo
neviltį, siekė, kad jie apleistų Tėvynę. Mes, kaip ir
daugelis žmonių, bandėme apeliuoti į žinomiausius

valstybės moralinius autoritetus, taip pat ir į Prezi-
dentą V. Adamkų. Tačiau gavome atsakymą, kad jis
nieko negali. Jis bijo jų.

"Už ką žuvo tie Lietuvos vaikai, kurių atmini-
mą kasmet pagerbiame iškilmingais posėdžiais ir
pamaldomis? - klausė kardinolas A. J. Bačkis savo
kalboje Sausio 13-ąją Seime minint kritusius už Tė-
vynės laisvę, už savo valstybę, už savo šalies ateitį.
- Kas dar svarbu, kad valstybę galėtume laikyti savo
valstybe? Sava valstybė - tai valstybė, kuri siekia būti
teisinga visiems ir kiekvienam".

"Aš netikiu, - sakė aukščiausias Lietuvos dvasinis
vadovas, - kad kas nors laisva valia dėtų galvas už
plėšikų gaują. O būtent taip šv. Augustinas pavadi-
no valstybę, kuri nėra valdoma teisingumo."

Štai tokiomis sąlygomis mes, laisvės kovotojai,
skelbiame, kad tebesame už savą valstybę. Tą, kuriai
lietuvių tauta yra suverenas. Kviečiame už ją pakilti.
Kviečiame suvienyti pastangas šiam dideliui darbui.

Mes kreipiamės į visus Lietuvos žmones, į par-
tizanus, į jų vaikus bei anūkus, Atgimimo laikmečio
aktyvistus, devyniasdešimtųjų savanorius, pirmuo-
sius pasieniečius ir muitininkus, visus lietuvius Tė-
vynėje ir už jos ribų - tai valstybei, už kurią mes visi
aukojomės, vėl iškilo didelis pavojus. Valstybė nega-
li gyvuoti, kai plyta po plytos ardami jos pamatai.
Neprietelių džiaugsmui, savanaudžių rankomis.

Griūtį esame pajėgūs sustabdyti tik vieningai pa-
kilę. Ir pirmiausia rinkdami naują Seimą. Dar pajėg-
sime pasiekti, kad jame būtų grįžta prie mūsų valsty-
bės kūrimo. Valstybės, kurioje Konstitucija saugotų
Tautą ir būtų įvertinta, kas tapo klaidomis šiuose aš-
tuoniolikoje nepriklausomo gyvenimo metų, o kur
buvo sąmoningai iš savanaudiškų paskatų ar net už
anos melo imperijos pinigų nusikalsta.

Laisvės kovotojų įgaliota sesuo Nijolė Sadūnaitė

Į tikrąjį Atgimimą – su malda

Gyvojo Rožyno dalyvių ir Laisvės kovotojų
kreipimasis

Laisvės kovotojai – Gyvojo Rožyno bičiuliai – yra
surinkę ir grėsmingų nūdienos faktų, ir daugybę
mūsų dangiškosios Motinos – Krikščionių Pagal-
bos – malonės Lietuvai ir pasauliui ženklų, kurių
dalį pateikiame.

Lietuvoje nuolat daugėja asocialių, girtuokliau-
jančių šeimų, kurių šiuo metu yra virš 16 tūkst. Jose
vargsta virš 36 tūkst. vaikų. Girtuokliaujančiose

šeimose 29 proc. vaikų psichiškai nesveiki, 5 proc.
ryškiai psichiškai atsilikę, 8 proc. labai blogai mo-
kosi. Per 10 metų girtaujančių (geriančių kas trečią
dieną) 15-16 metų berniukų skaičius Lietuvoje išau-
go keturis kartus, o to paties amžiaus mergaičių –
penkis kartus. Tik 2 proc. 15-16 metų vaikų nevar-
toja alkoholio. 2005 m. atliktas namų ūkio tyrimas
parodė, kad pagrindiniai nepilnamečių mergaičių

mėgstami gėrimai yra sidras ir alkoholiniai kokteiliai, nepilnamečių berniukų – alus. Todėl Lietuvoje jau įsigali vaikų alkoholinės psichozės reiškiniai, o vaikai, per visokius renginius atsidūrę alkoholinės komos būsenoje, tapo įprastu reiškiniu. Apkvaišę mokiniai tampa įžūlūs ir agresyvūs kitų moksleivių ir mokytojų atžvilgiu. Tokių smurtaujančių vaikų jau yra apie 20 proc. Specialistų duomenimis, mokykloje nuo moralinio ar fizinio smurto kenčia apie 70 proc. moksleivių, net patys mokytojai yra mokinių terorizuojami. Vis dažnesni atvejai, kai girti paaugliai užpuola, apiplėšia, suluošina ir net nužudo suaugusius. Kasmet kapinėse girti paaugliai išvarto ir sudaužo po kelias dešimtis paminklų. Nuolat jaunėja kriminalinių nusikaltėlių amžius. Tyrimai parodė, kad daugiau kaip du trečdaliai nepilnamečių nusikaltėlių pradėjo vartoti alkoholį dar neturėdami 16 metų.

Narkologai pastebi, kad prasidėjo alaus alkoholizmo laikotarpis. Išgėrinėjančios merginos giriasi, kad kartais vakarėliuose išgeriančios po 5 litrus alaus. Dvylikamečiai jau masiškai ir viešai rūko (net su mokytojais!), „tujinasi“, o būreliai jaunų mergaičių su „Mix'o“ buteliukais rankose renkasi per pertraukas, spjaudosi, keikiasi daugiabučių namų koridoriuose. Į gydymo įstaigas nuolat patenka visiškai girti moksleiviai ir moksleivės, ir tai tik menka dalis iš visų girtuokliaujančių vaikų. Dažnai paauglės nežino nuo ko jos girtos pastojų ir kur gyvena galimi jų kūdikių tėvai, todėl tokių vaikų išlaikymas tenka valstybei. Šiuo metu jų sudrausminti niekas negali, nors toks elgesys yra tiesioginis jų pačių gyvenimo žudymas.

2006 m. iš 5000 nusikalstamas veikas padariusių vaikų kas šeštas buvo neblaivus. Kadangi vaikai vis labiau jaučia savo nebaudžiamumą, gyventi tokioje šalyje darosi sunku, ypač padoresniam jaunimui.

Kaip pažymima Pasaulio Sveikatos Organizacijos ataskaitoje, Lietuva jau nuo 2002 metų tapo pirmaujančia šalimi pagal vaikinų nuo 15 iki 19 metų savižudybių skaičių – 38,4 mirtys 100 tūkst. gyventojų (Estijoje – 24,1; Latvijoje – 12,7). Tarp merginų Lietuvoje 8,8 savižudybės 100 tūkst. gyventojų (Latvijoje – 3,3; Estijoje – 1,9).

Apie padėties rimtumą Vyriausybę ne kartą įspėjo Nacionalinė sveikatos taryba. Apie tai, jog valstybė nepadarė nieko, kad pagerintų padėtį, savo išvadose patvirtino ir Seimo kontrolierius.

Gydytojai konstatuoja nuolat didėjančią depresuotą, pakrikusios psichikos, nevaisingų ir linkusių į savižudybę gyventojų skaičių. Turint omenyje, kad alkoholizmas greitai plinta tarp paauglių ir vaikų, minėtų susirgimų daugėjimas ir visuomenės išsigimimas yra neišvengiamas. Tai žymiai blogiau, negu

Kryžių koplyčia

gyventojų bėgimas iš Lietuvos, nes emigrantai dar gali sugrįžti, o išsigimėliai į normalų gyvenimą nebegrįžta.

Neįgalūs vaikai yra didžiausia nelaimė šeimai, o psichiškai ir fiziškai neįgalių piliečių daugėjimas yra didžiausia grėsmė tautai ir valstybei.

Tragiškos padėties akivaizdoje, tikrajam Atgimimui pasiekti begali padėti nuolatinė malda, kurios galią liudija nesibaigiantys Dangaus ženklai. Kai kas juos laiko atsitiktinumais ar sutapimais, tačiau tikintiesiems jie akivaizdžiai liudija Mergelės Marijos globą Lietuvai ir pasauliui.

Pačiu pavojingiausiu žmonijai laiku, kuomet 1917 m. Rusijoje brendo bolševikų revoliucija, – šėtono valstybės užuomazga, – Dievo Motina Fatimoje trims vaikams apreiškė pasaulio gelbėjimo žinią. Apsireiškusioji Madona vaikams paskelbė, kad komunistinė Rusija atsivers, jeigu popiežius ir visi pasaulio vyskupai paves Rusiją Marijai – Jos Nekaltajai Širdžiai (nes komunizmo žiaurumai kilo iš sušėtonėjusių žmonių širdžių).

Popiežius Jonas Paulius II komunistinę Rusiją paaukojo Nekaltajai Marijos Širdžiai tikrai 1984 m. kovo 25 d. – *Viešpaties Apreiškimo Švč. M. Marijai šventėje*. Po metų Sovietų Rusijoje atėjo nauja vadybė ir prasidėjo perestrojka, kurioje sugriuvo komunistinė imperija – pasaulio tautų siaubas.

1947 m. liepos 13-ją mūsų dangiškoji Motina Marija apreiškė savo norą Marijos Paslaptingosios Rožės regėtojais Pjierinai Džili Montichiario Fontanelėje, kad kiekvieno mėnesio 13-ji būtų minima kaip Marijos diena. 1991 m. sausio 13-sios išvakarėse mūsų Parlamentą iš visų pusių užtvindžiusioje žmonių jūroje, šaukiantis Marijos pagalbos, buvo aukštai iškelta Marijos Paslaptingosios Rožės statulėlė. Dangus išgirdo! P.Džili tą pačią dieną baigė žemiškąją kelionę ir pirmą kartą Marijos dieną šventė Danguje kartu su apgynusia mus Marija Paslaptinąja Rože ir mūsų kritusiais tą naktį didvyriais.

Šiluvos koplyčia

Raudonasis slibinas dar bandė atsistoti 1991 metų pučo pagalba, bet ir čia jis buvo sužlugdytas rugpjūčio 22 dieną – Švč. M. Marijos Karalienės šventėje.

Pagaliau tu pačių metų pabaigoje sovietinių respublikų prezidentai Belovežo girioje pasirašė Sovietų Sąjungos likvidavimo aktą.

Tai įvyko 1991

m. gruodžio 8 dieną – Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo šventėje.

Tačiau ne visi dvasininkai prie to Rusijos paaugimo ir pasiaukojimo Nekaltajai Dievo Motinai prisidėjo, todėl ne tik komunizmo, bet ir hedonizmo puvėsiai tebenuodija žmoniją. Dar daugiau – šėtono dvasia vis daugiau užvaldo krikščioniškąjį pasaulį, nes patys krikščionys tampa tos dvasios bendradarbiais, agentais ir vergais.

Kadangi ne visi katalikai renkasi pragarą, todėl jie turi galimybę ne tik patys jo išvengti, bet ir savo šalį išgelbėti. Fatimos Dievo Motina ragino:

- nuolat kalbėti Rožyną,
- bendrauti su Marija apmąstant paslaptis,
- atsiprašyti už Marijos garbės paniekimus,
- pasiaukoti ir kitus aukoti Nekaltajai Marijos Širdžiai.

Kunigas Petrus Pavličekas, Fatimos Rožyno apaštalas Austrijoje, nurodė, kad daugiau negu 700 000 austrų (10 proc. šalies gyventojų) buvo išipareigoję kasdiena kalbėti Rožyną, prašydami išvaduoti Austriją iš sovietų okupacijos. Kunigas rėmėsi Fatimos Marijos pažadu, kad išgelbėti gali Rožyno malda. Per 8 metus į Gyvą Rožyną įsijungė dešimtadalis austrų ir 1955 m. gegužės 13 d. sovietai pasitraukė iš Austrijos. Tai įvyko Švč. Mergelės Marijos pirmojo apsiareiškimo Fatimoje 38-jų metinių dieną.

Viltį skleisime primindami, kad Švč. M. Marija palaimino Lietuvos ir Europos vėliavas: 1988m. spalio 7 d. – *Marijos Nugalėtojos, Marijos Mergelės Rožinės, Rožyno Karalienės, Švč. Mergelės Marijos Rožinės šventėje* – buvo gražinta Tikėjimo, Vilties ir Meilės spalvų Lietuvos trispalvė, o 1955m. gruodžio 8d. – Švč.

Mergelės Marijos Nekaltojo prasidėjimo šventėje – buvo patvirtinta Europos Sąjungos vėliava – Dievo Motinos mėlyno apsiausto fone Apokalipsės Moters 12-kos žvaigždžių vainikas.

1962 m. birželio 18 d. stigmatizuotoji Teresė Noimanaitė (Neumann) amerikiečiui Alfredui Viljamsui kalbėjo: *“Tikrai, tikrai tai buvo austrų maldos ir daug rožynų, kurie išpirko jiems išlaisvinimą iš rusų viešpatavimo...”*

Teresė A. Viljamsą primygtinai ragino, kad būtų platinami lapeliai *“Prisimink Fatimos pažadus”* – su visais M. Marijos reikalavimais. Žmonės turi juos žinoti, praktikuoti ir išipareigoti kasdiena kalbėti Rožyną.

2008 m. drauge su Švč. M. Marija džiaugiamės jos apsiareiškimų sukaktimis: prieš 150 metų Lurde, o prieš 400 metų Šiluvoje. Šiluvos apsiareiškimas netrukus buvo palydėtas stebuklingo praregėjimo, prieš 300 metų vėl pakartoto Dzūkijos Šiluvoje – Kryžiuose.

Pirmiausiai - turi būti pačių besimeldžiančiųjų tikras atsivertimas:

- 1) vengti nepadorių madų ir vaizdų;
- 2) nekritikuoti dvasininkų, bet už juos daug melstis;
- 3) nieko nekeikti, bet už klystančius melstis ir juos laiminti;
- 4) dažnai prisiminti Viešpaties kančią ir mirtį;
- 5) praktikuoti sakramentinę atgailą;
- 6) saugoti ištikimybę Jėzui, ypač Eucharistijoje.

Šiandieninę Lietuvą užpuolė šėtono legionai su savo žudančiais ginklais: alkoholizmu, pornografija, ištivirkimu, kūdikių žudymu, homoseksualizmu. Politikai tam beveik nesipriešina, o Bažnyčia darosi bejėgė, nes nuolat mažėja darbuotojų skaičius. Visa tai suvokę ir pripažinę savo bejėgiškumą, išsigelbėjimui turime tik paties Dangaus mums duotą galimybę – Dievo Motinos pagalbą. Jeigu visose Lietuvos parapijose susiburtų Gyvojo Rožyno grupės, kurių nariai laikytųsi šešių katalikiško gyvenimo principų ir Dievo Motiną melstų dvasinio Lietuvos Atgimimo – tai jis ir įvyktų! Šio išipareigojimo turėtų nedelsiant imtis ne tik parapijų aktyvistai, bet ir visų katalikiškų organizacijų nariai.

Gyvojo Rožyno dalyvių ir Laisvės kovotojų vardu –

**Kunigas Robertas Grigas
Sesuo Nijolė Sadūnaitė
Petras Plumpa**

Šį kreipimąsi tikintieji kviečiami individualiai platinti ir aktyviai įgyvendinti visose katalikų bendruomenėse.

Nuo giedojimų iki bylojimų

Lietuvių folkloro teatro – Lietuvos Atgimimo šauklio – kūrėjo, režisieriaus, dirigento, folkloro žinovo **POVILO MATAIČIO** 75-rių metų amžiaus ir 40-ties metų kūrybinio darbo sukakčiai

Povilas MATAITIS gimė 1933 m. birželio 26 d. Drąsutaičiuose, (Joniškio r.). Režisierius, dirigentas, folkloro žinovas, pedagogas. Folklorinio sąjūdžio Lietuvoje iniciatorius ir pradininkas, folkloro teatro žanro kūrėjas, Lietuvos kultūros fondo prezidiumo, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos bičiulių klubo valdybos, Lietuvos muzikų sąjungos, Lietuvos teatro sąjungos, Lietuvos Laisvės kovotojų sąjungos narys. 1957 m. baigęs Vilniaus universitetą, 1963 m. Lietuvos konservatoriją (dabartinę Muzikos ir teatro akademiją), dviejų metų stažuoję N. Rimskio-Korsakovo konservatorijoje, kurį laiką dėstė J. Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje, dirbo „Vagos“ leidyklos muzikinės literatūros redakcijos vedėju, 1985–1990 m. dėstė Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, 1990–1993 m. Vilniaus universitete. 1967 m. Vilniaus valstybiniame jaunimo teatre subūrė Lietuvių etnografinį ansamblį. 1974 m. ansamblui suteiktas Lietuvių folkloro teatro statusas ir pradėti rengti reguliarūs pasirodymai Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse. Vadovaudamas Lietuvių folkloro teatrui, parengė dešimtis moksliniais studijomis grindžiamų jo paties sukomponuotų, režisuotų ir surepetuotų spektaklių bei programų. Juose akivaizdus etnokultūrinių ir etnopsichologinių simbolių ieškojimo, istorinės atminties išsaugojimo, tautinio bendruomeniškumo idėjų siekis. Tai ypač būdinga spektakliams „Scenos vaizdeliai“, „Lietuvių gaidos“, „Mano kanklės paaukuotos“, „Apgiedokime Prūsijos žūtį“, apeiginiams bylojimams „Ir kelsis vėl iš tavo kraujo Lietuva“ ir kt. Visų šių spektaklių ir programų scenografijos autorė dailininkė Dalia Mataitienė. Ji pirmoji atkūrė autentiškus lietuvių liaudies kostiumus ir viešai pateikė jau 1970 metais. Pagal P. Mataičio sukurtas programas buvo pastatyti filmai: „Lietuvių etnografinis – tai mes“ (1973), „Vakar ir visados“ (1984). Lietuvių folkloro teatras apkeliavo visą Lietuvą, ne kartą dalyvavo tradiciniuose kitų šalių meno festivaliuose, gastroliavo Rusijoje, Ukrainoje, Moldavijoje, Baltarusijoje, Azerbaidžiane, Armėnijoje, Gruzijoje, Lenkijoje, Bulgarijoje, Vokietijoje, Danijoje, Švedijoje, Indijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje.

Lietuvos valstybinės premijos laureatas (1998), apdovanotas LDK Gedimino ordino I laipsnio medaliu (1998), Kembridžo (D.Britanija) tarptautinio biografijų centro pripažintas iškiliausiu XX a. žmogumi (1999), Joniškio garbės pilietis (2006).

Istorikas, Lietuvos Kultūros fondo Hubertas Smilgys

Teatras kaip tautos gyvenimo tiesa

Mataičio teatras kūrė savo spektaklius neimituodamas folklorą, bet remdamasis paveldo tyrimais, kurie ruošė kelią, vedantį link tautinės kultūros įprasminimo bendrame Europos kultūrų kontekste. Teatralizuoti renginiai – šie etninių galių liudytojai skleidėsi kaip abstrahuota tautos gyvenimo tiesa, prisotinta liaudies išminties; ji reiškėsi muzikaliai, plastiškai su gaiviu liaudies humoru ir tarmiška intonacija.

Prie sovietų reglamentuoto kultūrinio gyvenimo prisitaikę mėgėjų ir profesionalų kolektyvai – įvairios kapelos, ansambliai privalėjo konstruoti repertuarą pagal fasadinę kultūrai būdingus principus. Primityvus liaudieskumo demonstravimas buvo siejamas su sovietinio gyvenimo aktualijomis ir, suprantama, su esamo momento ideologiniais reikalavimais. Nors kartais pavykdavo nacionalinį turinį slėpti po „tautų brolybės“ šūkiu, tačiau vyravo bendra tendencija: standartizuotos formos glėbyje privalėjo „uždusti“ bet kuris gilesnio turinio atsivėrimas.

Netikėtai pasirodo Povilo Mataičio akibrokštas – etnografinis ansamblis, netrukus tapęs Lietuvių folkloro teatru. Aukštas profesionalumas, išskleidęs tautosakos išmintį plačioje meno sričių sintezės panoramoje, sukūrė jaudinantį reginį, užkrėtusį žiūrovus naujomis iniciatyvomis. Tai buvo ir priekaištas, ir net iššūkis esamai kultūros sklaidos situacijai. Nors pats autorius savo kūrybinę instituciją pavadino folkloro teatru, tačiau tolimesnė repertuaro raida parodė, kad turime reikalą su giliai mąstančių menininkų sambūriu, toli peržengusiu konkretaus žanro ribas. Būtent tame ir glūdėjo jo esmė ir unikalumas.

Prof., hab. dr. Juozas Algimantas Krikštopaitis

„Nebeužtvenksi upės bėgimo ...“

Jūs esat Lietuvoj vienintelis toks, kuris savo teatro spektaklius pats sukūrė, pats pastatė, pats surepetavo, jų rodymą, išvykas, gastroles pats organizavo ir joms vado-

vavo. Čia ne pataikavimas, o stebėjimas iš šalies. Kas Lietuvoje nežino Povilo Mataičio, kas nežino Dalios Mataitienės, kaip pagalbininkės ir kartu apiforminimų autorės. Jūs abu esat talentingi žmonės. Jeigu būtumėt nuėję kitu keliu, kaip kai kurie kiti kad nuėjo pataikaudami to meto valdžiai, partijai, be abejo, būtumėt iškilę iki padebesių. Kadangi taip užsispyrusiai laikėtės savo principų, tai to nepadarėte. Maironis rašė:

„Nebeužtvenksi upės bėgimo,
Norint sau eitų jis pamažu;
Nebsulaikysi naujo kilimo,
Nors jį pasveikint tau ir baisu.“

Taip galima pasakyti ir apie jūsų kūrybinio darbo vaisių – jūsų meną. Kaip gi užtvenksi, jeigu yra parinkti tikri deimančiukai, jeigu yra pateikiami tikri atradimai? Galima tik pritildyti. Ir tai darė, kas galėjo. O, kad ir labai sunku, kad ir daug sveikatos ir jėgų pareikalauja, žmogaus užsispyrimas ir talentas vis tiek nugali. Niekaip nesustabdysi. O žmonėms, žiūrovams, klausytojams kas? Ką parodai – prekė. Ir jeigu ta kūryba yra priimtina, jeigu traukia, jeigu įtaigi ir masinanti, vadinasi, kūrybinis darbas yra vertingas. Su jūsų darbais, ačiū Dievui, taip ir atsitiko. O tų darbų daug. Kai pagalvoji, tai, iš tikrųjų, kiek naujų spektaklių sukurta tokių iškilų muzikiniu, vaidybiniu ir dekoratyviniu požiūriu, tiesiog pamiltų mūsų žiūrovų. Tai, duok Dieve, kad kas nors kitas dar šitiek individualiai padarytų.

Dirbta to meto neišpasakytos įtampos sąlygomis. Kiek atlikta mūsų tautosakai! Mūsų žmonės vėl sugrąžinti į meilę liaudies menui, savai kultūrai, savai istorijai. Todėl jūs nuopelnai, manau, yra nė kiek ne mažesni, kaip kitų didžiųjų mūsų patriotų. Čia tik patriotas gali tą padaryti.

O ką – ir užsispyrimo reikia turėti tiek, kiek kad Mataitis turėjo.

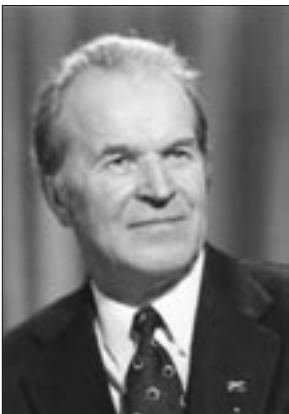
Solistas, vokalo pedagogas
Valerijonas Indrikonis

Naujojo šauklio, galingai sujudinusio tautos sąmonę, kūrėjas

Scenoje rodomam savo menui Povilas Mataitis sugebėjo įskiepyti tokį gyvastingumo pulsą, kuris virto ne vien meninio pavidalo išraiška, bet ir Lietuvos Atgimimo sąjūdžio simboliu bei jėga, sugebėjusia pasipriešinti įvairiausioms sovietinės ideologijos peripetijoms. Ir tai jis pasiekė paties įkurto Lietuvių folkloro teatro talentingais scenos darbais. Vienas jų – išklmė „Apgiedokime Prūsijos žūtį“, skirtas Baltų karžygių atminimui. Ji pirmą kartą viešai parodyta Klostimo teatre Rumšiškėse pačiame Lietuvos Atgimimo įkarštyje. Simboliška dar ir tai, kad šio spektaklio premjera įvyko 1989 m. liepos 15-tą, Žalgirio mūšio 579 metų sukakties dieną. O po mėnesio visa Lietuva išėjo į Baltijos kelią.

Dirigentas, pedagogas, karys savanoris
Petras Juodelė

Byla sekė paskui mane

Bronius Barzdžiukas

Gimiau 1919 01 29 Virbališkių kaime Kupiškio valsčiuje (dabar rajonas) Marijonos ir Antano Barzdžiukų, vidutinio ūkininko šeimoje. Augome penkiese: sesuo ir keturi broliai.

Kaip ir visi kaimo vaikai, vasarą ganiau bandą, žiemą lankiau mokyklą. Pirmuoju 1930 m. pradėjau lankyti Kupiškio progimnaziją. Jos 4 klases baigiau 1934 metais. Pradėjau užsidirbti: buvau paskirtas mokyklos kirpėju, vėliau – mokyklos kooperatyvėlio pardavėju. Kėliausi į Panevėžio gimnaziją. Buvau neblogas matematikas. Mokytojas J. Janulionis rekomendavo padėti silpnesniems; gaudavau po 1 Lt už pamoką, uždarbio užteko susimokėti už butą.

Priklausiau moksleivių ateitininkų organizacijai, kurią Panevėžyje globojo kun. Alfonsas Sušinskas. Dalyvavau Dobilo Lindės meno kuopos veikloje.

1937 m. buvau išrinktas į jos valdybą. Panevėžio gimnaziją baigiau 1939, jau neramiais metais. Mokiniai svarstydavome, su kuo – su rytais, apie kuriuos mažai žinojome, ar su vakarais, mums būtų geriau kaip tautai išlikti, jei likimas leistų pasirinkti „globėją“. Deja, abu „globėjai“ mūsų nuomonės neklausė.

Atėjo metas atlikti pareigą Tėvynei – karinę prievolę. Su keletu bendramokslių nutarėme šią prievolę atlikti Karo mokykloje aspirantais. Karo mokykloje praleidom paskutinius nepriklausomybės ir paskutinius „nerūpestingos“ jaunystės metus. Visam gyvenimui išliko neišdildomi malonūs prisiminimai apie nuostabius mokytojus, nuoširdžius draugus, kuriuos praaidėję karai, okupacijos išblaškė po pasaulį.

1940 m. birželio 16 d. Karo mokykla, atlikusi pratimus Švenčionių poligone ir atšventusi Antanines, grįžo traukiniu į sovietų užimtą Kauną. Mūsų traukinys Kaune buvo okupantų sulaikytas, sutiktas nesvetingai. Mokykla apsupta raudonarmiečių. Mūsų vadai ir kariūnai sutrikę, neparengti tokiam skaudžiam smūgiui; padėtį vertinome kaip išdavystę, palikimą okupanto savivalei. Kariūnai aspirantai

tęsti tarnybą buvo išsiuntinėti į pulkus. Patekau į 4-ojo pėstininkų pulko batalioną, perkeltą į Pakruoją (barono fon Roppo) dvarą. Baigę karinę tarnybą, grįžome į išsvajotą Vilnių, į perkeltą iš Kauno Karo mokyklą (į Antakalnį, dabartinę Sapiegos ligoninę). 1940 m. baigėme karo mokyklą ne atsargos jaunesniaisiais leitenantais, o Lietuvos liaudies armijos atsargos aspirantais. Tais pačiais metais įstojau į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, statybos fakulteto Architektūros skyrių.

Rimtomis studijoms trukdė slogi nuotaika, neaiškus rytojus. Studentija, išskyrus vienetus, nusiteikusi prieš okupantus, plinta antisovietiški anekdotai. Studentai buriasi į slaptas grupes, uždraustas studentų korporacijas. Aš taip pat kartu su kitais studentais architektais įsijungiau į Lietuvos Aktyvistų Fronto veiklą, priklausiau studentų ateitininkų technikų „Grandies“ korporacijai.

Vykstant 1941 m. šv. Velykų atostogų į tėviškę, Kauno geležinkelio stotyje į portfelį įkišo lapelį. Išlipant iš traukinio Skapiškio geležinkelio stotyje, portfelio neberadau. Tik maždaug po mėnesio, gegužės pabaigoje du žydų tautybės tardytojai Todesas ir Dembo pakvietė mane į saugumo pusrūsį pasitikslinti, ar tai mano portfelis su lapeliu, ir pasiuntė į Kauno kalėjimą. Trečio aukšto kameroje, į kurią mane uždarė, jau buvo ELTOS darbuotojas P. Malinauskas, atkeltas iš Telšių išvengęs Rainių žudynių, šaulys Čipkus, gimnazistas Pocius, patekęs už vado portreto iš teplojimą ir moksleivis, kurio pavardės neatsimenu.

Iš Kauno kalėjimo išsivadavome tik prasidėjus karui, 1941 m. birželio 23 d. Išsivadavimas buvo rizikingas. Tikėjome, kad kalėjimas bus išvežtas, kaliniai sušaudyti ar perkelti į kitus kalėjimus ar lagerius, todėl ieškojome net mažiausių galimybių pasilikti Kaune. Pirmiausia atjungėme elektrą, apsirengę sugulėme ant grindų, užsimaskavome ir meldėmės taip karštai, kaip niekad, ir su Viešpaties pagalba stebuklingai išlikome. NKVD budelis, atidaręs langelį, tamsoje guliniųjų šviestuvėliu neapšvietė, nematė, ištaręs „net“ nuėjo. Ar tai ne stebuklas?! Pasilikus, antras, mūsų manymu, žingsnis – galimai greičiau palikti kamerą. Anksti rytą, sulaukę signalų, kad tvarkdarių nėra, nes jie nesureagavo į triukšmingai numuštą lango dangtį, išlaužėme didžiulį radiatorių ir juo, po kelių smūgių, atidarėme kameros duris ir persikėlėme į pastogę. P. Malinauskas ir aš nusileidome į pirmą aukštą, suradome dalį raktų, atidarėme kelias kameras. Kai grįžome į pastogę, buvo pilnas kalinių kalėjimo kiemas, o aptvarai apkibę besikeliančiais kalinais. Kalėjimo vartai buvo atidaryti vėliau.

Kauno gatvės buvo pilnos besitraukiančių okupantų ir jų talkininkų. Suradau savo kolegas Antaną

Gogelį ir Petrą Masį, o kitą dieną, apsirūpinę šautuvais iš sandėlių Žaliakalnyje, prisijungėme prie ten pat esančių sukilėlių. Mus visus tris paskyrė būrių vadais, nes buvome baigę karo mokyklą. Po savaitės sukilimas baigėsi, grįžau į Tėviškę.

Vokiečių valdžiai uždarius universitetą, studijos vyko įvairiose vietose, daugiausia Raudonojo Kryžiaus ligoninėje. „Naująjį išvaduotoją“ sutikau gimtuosiuose Virbališkiuose. Studijos buvo baigtos, telikę du antraeiliai egzaminai. Ką daryti? Trauktis į vakarus, kaip darė daugelis, negalėjau, buvo nutrūkę visi ryšiai. Registravaus studentu Kauno Vytauto Didžiojo universitete – studentus atleisdavo nuo tarnybos armijoje. Likusius du egzaminus išlaikiau. Gavau iš pusbrolio žinią (dirbo universiteto administracijoje) tuoj pat dingti iš Kauno, net nenakvoti namuose. Suradau dingimo priežastį – pasirinkau diplominių darbą „Šiaulių miesto centro planavimas“, įsidarbinau miesto vyriausiojo architekto valdyboje. Kaune 1947 m. apsigyniau diplominių darbą, įgijau inžinieriaus architekto specialybę. Tačiau, sugrįžęs į Šiaulius sužinojau, kad name, kuriame gyvenau, buvau paieškomas. Šiaulius teko palikti. Įsidarbinau Panevėžyje miesto techniniame inventorizacijos biure.

Gavęs paskyrimą iš universiteto, įsidarbinau Architektūros reikalų valdyboje Vilniuje. Buvau pakeitęs pase gimimo vietą, kuris klaidino persekiotojus. Tačiau mano byla sekė paskui mane. Jaučiau, kad okupantai nepaliks manęs ramybėje, tik nežinojau, kada tai atsitiks. Tai įvyko 1951 m. kovo 11 d. einant į darbą.

Daugiausiai pasidarbavo Todesas ir Dembo. KGB rūsyje ir Lukiškių kalėjime išlaikė šešis mėnesius. 1951 m. rugsėjį pagal Ypatingo pasitarimo sprendimą buvau nuteistas 8 metams ir išvežtas į Gorkio sritį, Suchobezvodnoje stotyje esantį lagerį – Unžlagą.

Prokuratūroje 1955 m. mano byla buvo peržiūrėta, tačiau neįrodžius, kad aš saugojau ir platinau antisovietinius lapelius, bausmė buvo sumažinta iki 5 metų, pritaikyta amnestija.

Skelbimas

Pranešame, kad „Varpą“ galima įsigyti Lietuvos Sąjūdžio būstinėje – Gedimino per. 1 Vilniuje. Prenumerata šiam leidiniui nepriimama, tačiau asmenims užsienyje, parėmusiems leidybą finansiškai, „Varpas“ siunčiamas nemokamai.

Redakcija

**Vytautas Alantas
(Jakševičius)**
(1902 – 1990)

MANĖS NEBŪTŲ...

Jei aš po savo kojom nebejausčiau
Senolių kūlgrindų senų, -
Manęs nebūtų!
Jei aš nebegirdėčiau žvangančių kardų
Prie Žalgirio pušyno pakraščiu, -
Manęs nebūtų!
Jei nebejausčiau šilimos Amžinosios Ugnies
Nuo senovės šventųjų aukurų, -
Manęs nebūtų!
Jei Baltijos dugne nebematyčiau rūmų gintarinių
Ir nebeišplauktų Jūratė šaukiama, -
Manęs nebūtų!
Jei nematyčiau pakelėse
Nuliūdusio, erškėčiais vainikuoto Dievo, -
Manęs nebūtų!

JIE SU MUMIS

Kas sako, kad jų nebėra?
Gyveno ir gyvens jie tarp mūsų ir su mumis!
Kas, kad jų kaulai ilsisi Sibiro taigoj?
Kas, kad tremty jie guli po paminklais brangiais,

Ar po kukliais kryželiais kontinentuose visuos, -
Ar piliakalniuos ilsis miegu amžintuoju?
Vis vien gyvena jie tarp mūsų ir su mumis.
Žygiuoja dvasios gentainių už mūsų pečių.
Žygiuoja žemdirbiai, karaliai, pranašai,
Kūrėjai savanoriai, knygnešiai,
Žygiuoja partizanai ir šventieji,
Visi tautos vaikai rinktieji.
Žygiuoja kaip mūras pulkų pulkai.
Jie mūsų palydovai ir neatskiriami draugai...

VIENYBĖS BOKŠTAS

Mes šaukiam: - Statykim vienybės bokštą
Ir veskim sienas akmenų! –
Bet kiek meistrų, tiek balsų,
Ir bokštas vis dar be stogo riogso.

Mat, vieni plytas deda
Ir, rodos, sienos aukštyn vis kyla, -
O kitas tokią rūšią giesmę veda,
Kad mūsų bokštas vėl per pusę skyla!

Vieni drebam pamatuosna kelne kalkių, -
Ir vienybės bokštas, regis, šoktels aukštyn: -
Betgi kiti išpūtę žandus pučiam dujas smalkių,
Ir bokštas pliūkšta vėl žemyn.

Sumaišė mūsų protus seno Babelio dievai:
Kam vienybė – kitam nesantaikos byla; -
Kam vėzdas – antram pašventintas krapijas; -
Kam meilės žodis – trečiam broližudiški vaidai...

Tebūna išgirstas Laisvės kovotojų balsas

Laisvės kovų dalyvis,
soc. m. dr. **Juozas Parnarauskas**

Trylikti metai Lukiškių aikštės pakraštyje pūpsa akmuo skelbiantis, kad čia bus pastatytas paminklas LAISVEI. Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (LLKS) prieš penkis metus sostinės valdžią iš sąstingio bandė išjudinti. Miesto meras Artūras Zuokas buvo pirmas, kuris parėmė idėją, sudarė komisiją, kuri, deja, buvo vangė, nieko konkrečiau nenuveikė. Išvysti dar gyviems laisvės kovotojams paminklą laisvei blykstelėjo viltis, kai meras Juozas Imbrasas sudarė naują komisiją, skyrė 40 tūkst. litų paminklo projektų konkursui. Dalyvauti konkurse pareiškė norą net 89 asmenys, projektus pateikė 27 architektai. Tačiau, kaip dabar savivaldybei įprasta, visuomenė nebuvo tinkamai supažindinta su projektais, jokių pasiūlymų nei spauda, nei televizija neskelbė, o paminklo

iniciatoriaus LLKS atstovai į komisiją nebuvo kvies-
ti, į jų nuomonę neatsižvelgta. Pagarsėję architektai,
pavyzdžiui, A. Žukauskas, A. Bagdonas bei daugelis
kitų į projektų vertinimo komisiją nebuvo įtraukti.

Šių metų gegužės 19 dienos „15 minučių“ laikraš-
tyje pasirodė „Septynios Lukiškių aikštės versijos“, t.
y. būsimų paminklų Laisvei pavyzdžiai. Tarp jų – tri-
jų stulpų vartai, dvi ilgos siauros metalinės plokštės,
aukštas metalinis stulpas (gal stela) su plonytėmis
šakelėmis viršūnėje. Dar keturi erdviniai dariniai su
numatomais plotais jaunimui linksintis, siena su
žmonių siluetais, medžiai, į dubenį panašus basei-
nas. Trumpai tariant, - nei vieno projekto klasikinio,
nei vieno patriotinio, nei vieno, turinčio išliekamąją
vertę šimtmečiams.

Lukiškių aikštę bandoma paversti požeminių
garažų bei karnavalų, balaganų, linksmybių vieta.
O kur svečiai, valstybių vadovai gėles Laisvės kovų

atminimui, pasiektai Laisvei gėles dėš? Taigi tokiu būdu tesiekama įamžinti mūsų didingą praeitį, pagerbti už Laisvę žuvusių partizanų, politinių kalinių ir tremtinių atminimą. Ir – nieko naujo, nors apmaudu, skaudu... Juk Mariaus Ivaškevičius knygपालाईकेजे „Žali“ išsityčiojo iš partizanų vadų, o mūsų valdžia ją pristatė kaip partizanų karo „įamžinimą“ užsienyje. O Švietimo ir mokslo ministerija net penkerius metus mokinius ugdė istoriko Liudo Truskos „išmintingu“ atradimu, kad „... partizanai žudė mažus vaikus...“, todėl neturime stebėtis, kodėl mokytojų ir mokinių nebūna prie paminklų Laisvės kovotojams. M. Ivaškevičius žurnalo „Fortūna“ (Nr. 8, P 34) rašo: „Objektyviai istorija prasideda tada, kai numiršta pa-

skutiniai amžininkai, dalyviai, nes jie dar turi savo istoriją“.

Matyt, dabartinės „mados“, kaip ir minimas „istorikas“, veikiami, architektūrinio projekto kūrėjai nepastebėjo, kad dar yra gyvų partizanų, politinių kalinių ir tremtinių, kuriems svarbu, kaip pagerbta kova už Laisvę. Mados ateina ir praeina, o paminklas „Laisvė“ turi amžinai byloti istorinę esmę be gijų aiškinimo, ką viena ar kita gudrybė vaizduoja.

Visuomenė liejo kraują, ėjo kančių kelius į Laisvę, todėl jos nuomonės nepaisyti nevalia. Projektai turi būti deramai pristatyti visuomenei, o projektų autoriai privalo išgirsti Laisvės kovotojų žodžius, išgirsti ir žodžius tų, kurių lūpas palietė mirtis.

Pensijų indeksavimas infliacijos indeksu

Algirdas Bikulčius,
socialinių mokslų daktaras

Infliacija yra ekonominio augimo palydovė. Europos centrinis bankas laiko infliacija normalia, jei jos tempas nėra didesnis kaip 2 procentai per metus. Lietuvoje šiemet lito infliacija ir dažniausiai vartojamų prekių bei paslaugų (jų statistiniame krepšelyje 837 pavadinimai) kainų didėjimas jau viršija 11 procentų. Analitikai prognozuoja šio rodiklio padidėjimą iki 14 procentų, o gal ir daugiau. Tai – hiperinfliacija.

Valdžios struktūrose pasigirsta samprotavimų, kad „automatiškas“, proporcingas infliacijos tempui pensijų indeksavimas, nepriimtinas, nes neva tai nepatinka Europos centriniam bankui ir Briuseliui, tvirtinantiesiems, kad tai neprisideda prie infliacijos mažinimo. Neginčytina valstybės nuostata automatiškai nedidinti kai kurių išmokų, pavyzdžiui, valstybės tarnautojams, paprasčiau – valdininkams, prisidėjusių prie infliacijos didėjimo. Tačiau šią nuostatą taikantieji pensijų indeksavimui, pasekmę sukeičia vietomis su priežastimi. Infliacija nuskurdina pensininkus, nes jie dėl savo socialinės būklės, sveikatos bei amžiaus nebeturi galimybės išsaugoti pakenčia-

mą gyvenimo lygį. Vienintelė išeitis – pensijų indeksavimas pinigų infliacijos indeksu. Ir indeksavimas turėtų vykti kas mėnesį.

Nepriimtina ir valstybės tarnautojams patogi nuostata pensijas indeksuoti tik pinigų infliacijai viršijus 4 procentus. Jei būtų vadovaujamasi visų, o ne vien valstybininkų interesais (mažiau dirbant, alga vis vien „eina“), tokios sąlygos išvis neturėtų būti.

Socialinio draudimo ir vadinamos valstybinės pensijos turėtų būti indeksuojamos drauge pagal tą patį indeksą. Abi jos pagrįstos Konstitucija ir įstatymais, atsižvelgiant į sovietinės okupacijos atgyvenas, kai uždarbiai, pagal kuriuos dabar skaičiuojamos pensijos, buvo mokami lygiavos principu.

Pensininko vartojamų prekių ir paslaugų krepšelis tikrai nėra adekvatus bendrajam statistiniam krepšeliui. Todėl būtina pensijas indeksuoti pagal pensininkų dažniausiai vartojamų prekių ir paslaugų kainų pasikeitimą.

Siekiant sumažinti socialinę atskirtį, dėl infliacijos ir kainų augimo nuolatinį pensininkų skurdinimą, Seimo ir Vyriausybės priedermė ir pareiga nedelsiant imtis ryžtingų priemonių padėti taisyti.

LLKS žinios

Gegužės 12 d. Genocido aukų muziejuje Lietuvos ir Ukrainos prezidentai atidarė parodą, skirtą Ukrainoje 1932-1933 metais vykusiai Holodomoro tragedijai atminti. Prie paminklo represijų aukoms susitiko su susirinkusiais laisvės kovotojais, politkaliniais, tremtiniais. Viktoras Juščenka sakė lenkiantis galvą prieš visas totalitarizmo aukas. Prisimindamas 1932-1933 metais šioje šalyje sukeltą badmetį, Ukrainos vadovas priminė, kad jo šalis tuomet neteko didžiosios dalies savo ateities. „Mes niekuomet negalime

priprasti prie žmogaus mirties, kuri sukrečia ir palieka gilią skausmo žymę“, - sakė Ukrainos vadovas. Jis pabrėžė, kad lietuviai puikiai žino, kas yra totalitarinių režimų teroras, nes visų jų prigimtis yra bendra. „Mes esame solidarūs ir pritariame Lietuvos išsakytam vertinimui, kad visi šie įvykiai buvo nusikaltimas prieš žmoniją, - tvirtino V. Juščenka. Lietuvos ir Ukrainos prezidentai žuvusiųjų atminimą pagerbė tylos minute.

LLKS valdybos pirmininkas ir nariai dalyvavo Lukiškių aikštės konkursinių projektų pristatyme, konkursinei komisijai išsakė savo nuomonę, gegužės 7 d. raštu išdėstė savo poziciją komisijos pirmininkui pažymėdami, kad pateikti projektai prasilenkia su Seimo nutarimo dėl Lukiškių aikštės dvasia.

LLKS narys Vilius Bražėnas parengė ir išleido 60 min. trukmės kompaktinį diską (CD), kuriame kreipiasi į klausytojus ir žiūrovus, patardamas kaip rengtis būsimiems Seimo rinkimams. Autorius CD išplatino įvairioms organizacijoms. Susipažinti su turiniu galima ir internete (www.kaimotv.lt bei www.slaptai.lt).

LLKS bičiulis, Amerikoje veikiančios Filatelistų draugijos „Lietuva“ narys Rimantas A.Kunčas-Žemaitaitis „Varpui“ atsiuntė laišką voke, skirtame Lietuvos vardo tūkstantmečiui ir pirmajam krikštui Lietuvoje paminėti. Čikagoje išleistame voke ir pašto ženkle vaizduojama Pažaislio bažnyčioje esanti XVII a. M. A. Poloni freska **Karaliaus Netimero krikštas**, fiksuojanti 1009 m. svarbų mūsų istorijos įvykį, kurio metu Europos rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminimas ir Lietuvos vardas.

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT), su kuria glaudžius ryšius palaiko LLKS, balandžio 23 d. Druskininkuose organizavo 23-iąją Asamblėją. Jos metu, daugiau kaip 100 jaunimo organizacijų lyderių iš visos Lietuvos svarstė svarbiausias bei aktualiausias jaunimo problemas. Asamblėjos metu buvo priimtos keturios svarbios rezoliucijos bei išrinkti nauji LiJOT valdybos ir Kontrolės komisijos nariai. Asamblėja priėmė 10 dokumentų, tarp kurių - Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT), su kuria glaudžius ryšius palaiko LLKS, balandžio 23 d. Druskininkuose organizavo 23-iąją Asamblėją. Jos metu, daugiau kaip 100 jaunimo organizacijų lyderių iš visos Lietuvos svarstė svarbiausias bei aktualiausias jaunimo problemas. Asamblėjos metu buvo priimtos keturios svarbios rezoliucijos bei išrinkti nauji LiJOT valdybos ir Kontrolės komisijos nariai. Asamblėja priėmė 10 dokumentų, tarp kurių - Rezoliucija dėl infrastruktūros jaunimo renginiams kūrimo ir gerinimo, Rezoliucija dėl aukštojo mokslo ateities Lietuvoje, Rezoliucija dėl patriotinių vertybių tarp jaunimo skatinimo, Rezoliucija dėl jaunimo dalyvavimo Lietuvos Respublikos Prezidento ir Europos Parlamento rinkimuose.

Paaiškėjo pavardės žmonių, kuriuos, projekto „Misija Sibiras'08“ organizatoriai, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT), kvies dalyvauti antrajame projekto atrankos etape – bandomajame žygyje

Dzūkijos miškuose. Į bandomąjį žygį birželio 31 d. – gegužės 1 d. bus kviečiami 72 kandidatai, kurių motyvacija dalyvauti ekspedicijoje į lietuvių tremties vietas Sibire pasirodė įtikinamiausia. Jų pavardės skelbiamos: www.misijasibiras.lt.

Šiemet ekspedicija Sibire vyks liepos 3-23 dienomis. Jos dalyviai, vadovaujami ekspeditoriaus Gintauto Alekno, vyks į Sibirį esantį Irkutsko regioną. Didžiąją laiko dalį dalyviai gyvens laukinės gamtos sąlygomis, daugybę kilometrų keliaus pėsčiomis, kartu su savimi nešdami kuprines.

Gegužės 16 d. Vilniaus miesto mero Juozo Imbraso vadovaujama komisija iš 25-ių Lukiškių aikštės ir simbolio „Laisvė“ sukūrimo architektūrinio-meninio projekto konkursui pateiktų darbų atrinko septynis geriausius, iš kurių vėliau rinks nugalėtoją. Konkurso finalininkai išrinkti po ilgų ginčų ir tik trečiajame komisijos posėdyje. Atrinkti darbai – labai skirtingi, juos neigiamai vertina LLKS ir kitos patriotinės organizacijos.

Gegužės 17 d. Vilniaus Vingio parke paminėta Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena. Įkūrimo 90-metį mininti Lietuvos kariuomenė Vingio parką vienai dienai pavertė šurmuliuojančiu kariniu miesteliu, kuriame vyko viduramžių riterių kovos ir šiuolaikinės kariuomenės parodomosios pratybos, skambėjo Lietuvos Laisvės kovų dalyvių, partizanų dainos, renginio dalyviai buvo vaišinami tradicine kareiviška koše.

Gegužės 18 d. vyko partizanų pagerbimo apeigos:

Laikytos padėkos Mišios už Lietuvos partizanus ir Laisvės gynėjus Lietuvos kariuomenės Šv. Ignoto bažnyčioje, giedojo Vilniaus įgulos karininkų ramovės choras „Aidas“.

12.00 val. Valstybės vėliavos keitimo ceremonija ir karių su XIV a. apranga ir ginkluote pasirodymas Simono Daukanto aikštėje. 12.30 val. vyko iškilminga Lietuvos partizanų pagerbimo ceremonija prie generolo Jono Žemaičio paminklo. Dainavo Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos choras „Kariūnas“. 13.30 val. Šventinis priėmimas Krašto apsaugos ministerijos Baltojoje salėje Krašto apsaugos ministro ir Lietuvos kariuomenės vado kvietimu. Koncertavo Vilniaus įgulos karininkų ramovės tautiškos muzikos ansamblis „Vilnija“.

Ankstų gegužės 22 d. rytą politiniai kaliniai ir tremtiniai prie paminklų Vilniuje Aukų gatvėje minėjo 1948 m. Didžiosios tremties 60-metį. Tą pačią dieną suaktis minėta LR Seime, kur taip pat dalyvavo politiniai kaliniai, tremtiniai, laisvės kovotojai.

Senovės ginklai

Kareiviška košė

Jūreiviai

Gegužės 26 d. prie Valstybės saugumo departamentą (VSD) įvyko Lietuvos fronto bičiulių ir buvusių disidentų organizuotas mitingas, kuris priėmė kreipimąsi į Seimo narius, generalinę prokurorą ir VSD direktorių.

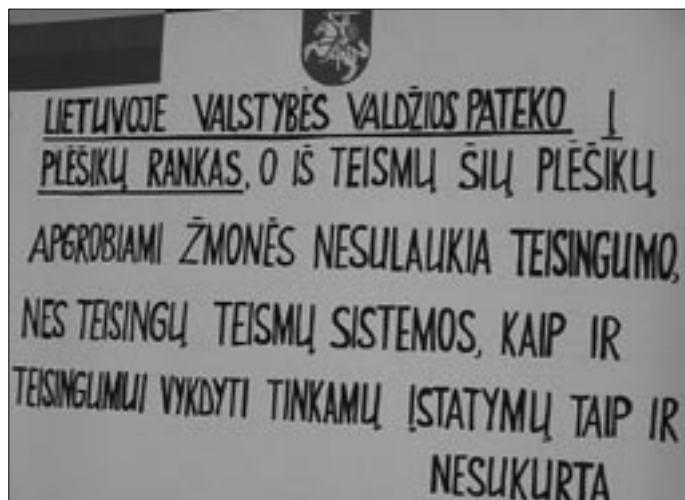
„Speciali Vyriausybės sudaryta komisija V.Pociūno žūties aplinkybėms tirti išsiskirstė nieko nenuveikusi. VSD ir prokuratūra net nemato reikalo visuomenei paaiškinti šio pareigūno išsiuntimo į Gardiną motyvus, mirtį lėmusią jo komandiruotę į Brestą. Dar daugiau: žinybų pareigūnai, veikdami su kažkieno interesus atspindinčiais leidiniais, ėmėsi žuvusiojo diskreditavimo. Dėl šių veiksmų VSD ir prokuratūra iki šiol taip ir neatsiprašė V.Pociūno artimųjų ir Lietuvos visuomenės“, - rašoma mitingo dalyvių kreipimesi. - Lietuva laukė, jog

Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui atlikus padėties VSD tyrimą, Seimas ir prezidentas imsis nagrinėti padėtį prokuratūroje, teismuose, priims visuomenės interesams ginti tinkamą Teismų įstatymą. Tačiau to, kaip ir esminės VSD reorganizacijos, nesulaukta. Susikompromitavę VSD direktoriaus pavaduotojai tebedirba. Vienas net pradėjo teisminius procesus prieš žurnalistus, atskleidusius slaptą UAB „Dujotekana“ dalyvavimą valstybės politiniame gyvenime ir sąsajas su V.Pociūno mirtimi. Ar, būdamas aukštas VSD pareigūnas ir turėdamas galimybę naudotis visu operatyvinių priemonių spektru, jis nesinaudoja tarnybine padėtimi?“

„VSD ir prokuratūra taip pat nepaaiškino, kuo remiantis pradėtas „nusikalstamos veiklos imitavimo modeliu“ įvardytas provokavimas, privertęs rezistentą ir politiką Algirdą Petrusevičių padaryti baudžiamąją veiką. Tokie valstybės žinybų (įskaitant Kauno apygardos teismo vadovybę) veiksmai laikytini provokacijomis prieš visus už nepriklausomybės atgavimą kovojusius rezistentus, lietuvių tautą“, - rašoma kreipimesi.

Mitingo dalyviai išreiškė susirūpinimą LRTV generalinio direktoriaus A. Siaurusevičiaus vykdoma „uždarų durų“ politika.

Mitingo keli dalyviai vėliau buvo pakviesti pasikalbėti ir išgerti kavos su VSD generaliniu direktoriumi Povilu Malakausku. Po beveik valandą trukusio pokalbio VSD vadovas pažadėjo, jog ir jis pats, ir jo vadovaujama tarnyba dirbs tik Lietuvai.

Kūrybinės minties abortas

Rašytojas Vytautas Alantas, neretai biografų vadinamas patriotiškiausiu išeivių lietuvių rašytoju, savo knygoje „Tauta istorijos vingiais. Ideologiniai mąstymai“ (išspausdinta Čikagoje po jo mirties 1990 metais, 1992 metais knyga perspausdinta Vilniuje) pastebi, kad lietuviškos architektūros daugiau galima rasti Amerikoje nei Lietuvoje. Iš tikrųjų, kai žvilgsnį nukreipiame į dabartinius miestus, ypač – sostinę, kai apžvelgėme atrinktus konkursinius projektus reprezentacinei sostinės Lukiškių aikštei, matome ne kūrybinės minties įkūnijimą, bet jos abortą; metalo, stiklo ir betono griozdai, skandinantys šimtmečiais kurtą miesto veidą, paverčiantį jį nepatraukliu skruzdėlynu, lietuvių tautos ir jos valstybės amžių siekiui, kovoms dėl jo – Laisvei – teikiami projektai patvirtina tokį tos kūrybinės minties apibūdinimą.

Jei nebeabejojame, kad dabar Lietuvą užvaldė buvusi komunistinė partinė nomenklatura bei jos palikuonys, patikimai galime tvirtinti, kad mūsų architektų kūrybinės galios nuskendo pelningame statybų versle. Gal jų kūrybinė mintis ir nėra sužlugdyta, tačiau trūksta galių atsispirti pelningam statybų verslui. Kai projekte negalima be gido rasti minties, nepajuntama kūrėjo įkvėpta dvasia ir idėja, toks tvarinys negyvas, jau ne kūrinys, o kurpinis, kūrybinės minties aborto padariniu vadintinas. Teiginį patvirtinančių faktų apstu, o projektai Lukiškių aikštės konkursui Lukiškių akivaizdžiai atspindi siekį turėti naudą iš konkursinių premijų, o vėliau – iš pelningų statybų.

Aptarti verta jau įsisenėjanti, sąmoningam vilkinimui prilygstanti, Lukiškių aikštės Vilniuje projekto rengimą.

Lenino paminklas Lukiškių aikštėje buvo išmontuotas 1991 metais. Nors sakoma, kad gera vieta tuščia nebūna, po balaganų verslo atstovų kėsinosi į šią aikštę, 1995 metais aikštės kamputyje radosi granito plokštė su įrašu: „ŠIOJE AIKŠTĖJE BUS ĮAMŽINTAS NEŽINOMOJO PARTIZANO IR KOVOTOJO DĖL LIETUVOS LAISVĖS ATMINIMAS. 1995 M. GEGUŽĖS 20 D.“, o 1999 m. vasario 11 d. Seimas priėmė nutarimą Nr. VIII-1070, kuris apsprendė aikštės ateitį: „**Lukiškių aikštė Vilniuje formuojama kaip pagrindinė reprezentacinė Lietuvos valstybės aikštė su laisvės kovų memorialiniais akcentais**“. Nutarimo 3 str. pasiūlyta Vyriausybei ir Vilniaus miesto tarybai organizuoti Lukiškių aikštės plėtros koncepcijos parengimą, aikštės projektavimą ir projekto įgyvendinimą, vyriausybei – sudaryti projektų vertinimo komisiją, patvirtinti projektų vertinimo taisykles ir projektinę užduotį, parengti Lukiškių aikštės projektą, supažindinti

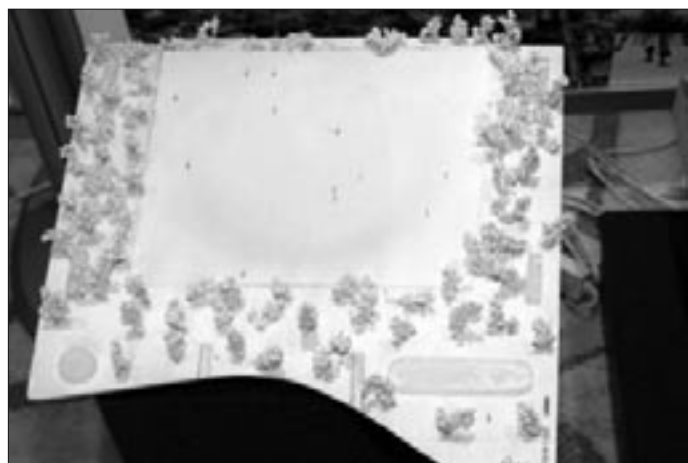
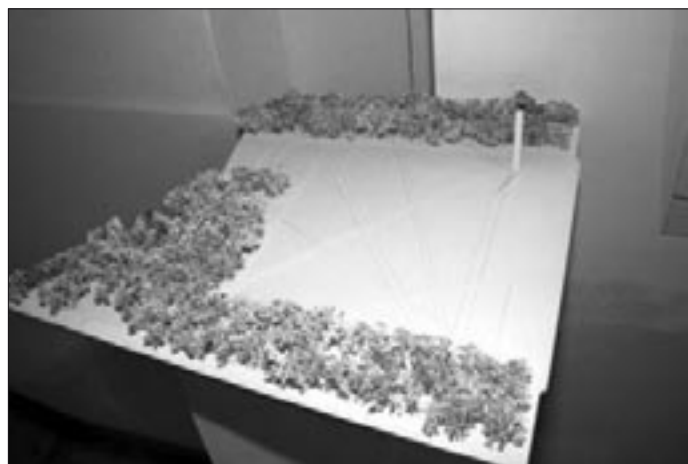
su juo Seimą ir patvirtinti 1999 metais. 2000 m. spalio 17 d. Seimas priėmė ir įstatymą „Dėl Lukiškių aikštės Vilniuje“, pavedęs aikštės reikalus tvarkyti vyriausybei, tačiau Prezidentas, motyvuodamas tuo, kad įstatyme reglamentuoti klausimai neturėtų būti įstatymu reguliuojamas dalykas, o šiuos klausimus turėtų spręsti Vilniaus miesto savivaldybė, atsižvelgdama į Seimo pareikštą nuomonę, įstatymą vetavo. Tokiu būdu Valsybės sostinės reprezentacinės aikštės statusas buvo prilygintas eilinei, savivaldybės žinioje esančiai, miesto aikštei ar gatvei.

Po priimto Seimo nutarimo praėjo dar devyneri metai, keitėsi keli prezidentai, kelios vyriausybės ir miesto tarybos, o reprezentacinė sostinės Lukiškių aikštė dabar – statybinių medžiagų sandėliavimo vieta.

Galiausiai šiemet Vilniaus miesto savivaldybė ir Lietuvos Architektų sąjunga Lukiškių aikštės konkursą paskelbė. Tačiau, ar todėl, kad į konkurso sąlygas nebuvo perkelta Seimo nutarimo esmė, ar architektai siekė kitokių tikslų, konkursiniai projektai prasilenkė su keliamu uždaviniu. Lietuvos laisvės kovotojai, atvykę į Taikomosios dailės muziejų, kur buvo eksponuojami projektai, buvo priblokšti, galutinai nusivylė; nerado nei vieno projekto atspindinčio tai, ko jie eilę metų reikalavo, ko reikalauja mūsų valstybės istorija.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos valdybos pirmininkas, Lietuvos Sąjūdžio pirmininkas ir 7 Seimo nariai konstatavę, kad rengiant 1999 metų Seimo nutarimo įgyvendinimą, buvo suformuluotos netinkamos užduotys projektuotojams, netinkamai aiškinamas visų laikų Vilniaus miesto ir visos Lietuvos istorinio M O N U M E N T O projektavimas, o pateikti projektai negali būti palankiai vertinami, š. m. gegužės 22 d. kreipėsi į Prezidentą, Seimo pirmininką, Konkursinės komisijos pirmininką, Lietuvos Architektų ir Lietuvos Dailininkų sąjungas, prašydami stabdyti ydingų projektų svars-

tymą, pareikalauti vykdyti Seimo nutarimą, skelbti naują konkursą. Tačiau gegužės 23 d. konkurso komisija, dalyvaujant mažiau nei pusei komisijos narių, atplėšė konkursinius vokus, paviešino autorius. O tai – akivaizdus komisijos vykdomo konkurso reglamento pažeidimas. Konkursinės komisijos pirmininkas Vilniaus meras Juozas Imbrasas patvirtino, kad aukščiau minimą raštišką prašymą stabdyti projektų svarstymą yra gavęs, tačiau jį komisija svarstysianti vėliau. Kodėl vėliau? Žinomi ir kiti pažeidimai.

Lukiškių aikštės suplanavimo ir simbolio „Laisvė“ sukūrimo architektūrinio-meninio projekto konkurso sąlygos numato, kad konkurso dalyvis perkančiajai organizacijai pateikia simbolio „Laisvė“ eskizinį

maketą, sukurtą imituojant tikrą medžiagą, tuo tarpu vienas iš projektų buvo pateiktas neatitinkantis reikalaujamo mastelio ir sukurtas ne imituojant tikrą medžiagą, o iš popieriaus. Beje, šis projektas, nors oficialūs rezultatai turėtų būti skelbiami tik 2008 05 23, interneto svetainėse jau nurodomas kaip atrinktas tarp septynių geriausių. Taigi, kyla klausimas, kodėl griežti konkurso sąlygų reikalavimai yra taikomi ne visiems konkurso dalyviams, tuo pažeidžiant LR Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintus lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principus, kurių laikymąsi, atliekant pirkimo procedūras, privalo užtikrinti perkančioji organizacija, šiuo atveju – Vilniaus miesto savivaldybės administracija.

Projekto konkurso organizavimo taisyklės įpareigoja perkančiąją organizaciją užtikrinti, kad, vykdamant projektų konkursą ir nustatant laimėtoją, būtų laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo nustatytų pirkimų ir konfidencialumo reikalavimų, tačiau konfidencialumo reikalavimų nebuvo laikomasi, tokiu būdu, vertinimo komisijai buvo žinomi tikrieji projektų autoriai, nepriklausomai nuo to, kad projektai ir buvo pateikti nepažeidžiant konfidencialumo reikalavimų, t.y. iš projekto išforminimo negalima buvo nustatyti dalyvio tapatybės, tačiau dalyvio tapatybė buvo nustatoma pateikiant konkursui reikalingą daiktinę medžiagą, kadangi prie devizo buvo reikalaujama pasakyti vardą, pavardę, tel.nr. ir adresą bei pasirašyti žurnale.

Lukiškių aikštės reikalu buvo sudaryta jau ne viena komisija, tačiau reikalai nepajudėjo, o, kai pajudėjo, priėjo aklavietę. O išeitį reikia rasti. Išeitį rasti – Seimo, Prezidento, Vyriausybės, Vilniaus mero, Architektų ir Dailininkų sąjungų priedermė. Būtina skelbti naują konkursą, paliekant galimybę dalyvauti jau pateiktiems projektams. Jei patys nesugebame, reikia pasitelkti architektus ir skulptorius iš Lietuvos ir užsienio, kviešti patarėjais mūsų istorikus ir gyvais išlikusius laisvės kovotojus, kurie turi būti pakviesti į konkurso komisiją.

Ko reikia visuomenei – spaudoje ir laiškais yra išsakę Lietuvos laisvės kovotojai, galiausiai reikalavimus išsakę ir visuomeninių organizacijų atstovų piketo dalyviai Savivaldybės aikštėje š. m. gegužės 23 dieną.

Paaiškėjo jaunų žmonių grupė, šią vasarą vyksianti į ekspediciją Sibire

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos pranešimas spaudai

Paaiškėjo pavardės žmonių, kuriuos, projekto „Misija Sibiras'08“ organizatoriai, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LijOT), kvies dalyvauti ekspedicijoje į lietuvių tremties vietas Sibire. Penkiolika bandomąjį žygį įveikusių ir geriausiai pasirodžiusių jaunuolių šią vasarą, liepos 3 – 23 dienomis, kartu su patyrusiu ekspeditoriumi Gintautu Alekna, vyks į Irkutsko regioną. Jų pavardės skelbiamos: www.misijasibiras.lt.

Penkiolika būsimųjų ekspedicijos dalyvių buvo atrinkti antrojo atrankos etapo – bandomojo žygio – metu. Bandomasis žygis vyko praėjusį savaitgalį (gegužės 31 d. – birželio 1 d.) Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje. Per dvi dienas, 62 jaunuoliai, pakviesti dalyvauti bandomajame žygyje, įveikė daugiau nei 53 kilometrus kulniuodami nepramintais

miško takais, pelkėtomis vietovėmis, kirsdami upelius. Vakare, įsikūrę stovyklavietę Marcinkonyse, jaunuoliai susėdę prie laužo kalbėjosi apie tai, kaip įsivaizduoja šį projektą, ar jaučiasi patriotiškai, gerbiantys savo šalies istoriją.

„Bandomojo žygio metu išbandėme dalyvių fizinį pasirengimą, tačiau ne tai svarbiausia. Šiuo projektu siekiame parodyti visuomenei, kad Lietuvos jaunimas puikiai suvokia savo šalies istoriją, ją vertina. Gyvename tokiu laikotarpiu, kai viskas keičiasi labai greitai. Išsiskiria ir skirtingų kartų patriotiškumo sąvokos supratimas. Tikiu, jog šis projektas gali tapti atsvara kuriant naujas jaunimo patriotiškumo išraiškos formas“, - sako LijOT prezidentas Šarūnas Frolenko.

Primerkiant, jog šiemet organizatorius per beveik keturias pirmojo atrankos etapo savaites, kurio metu visi buvo kviečiami pildyti anketas internete, organizatoriai sulaukė rekordinio skaičiaus – daugiau kaip 1600 anketų ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio lietuvių.

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. Tel.: 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

164-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas. Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666) Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA. Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius. Tiražas 800 vnt.

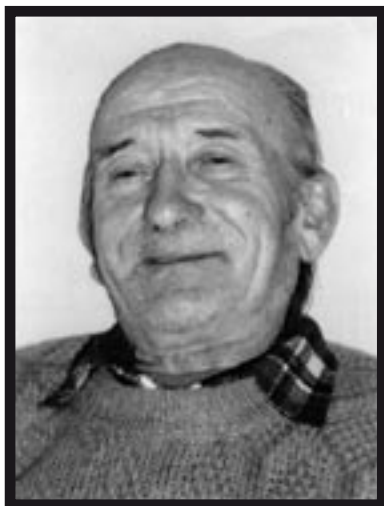
Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

J. ir M. Stačiūnams (Australija) – 200 Australijos dolerių, A. Eliošui – 200 Lt, S. Marčiukaiciui – 20 Lt, N. Gudonytei – 50 Lt, A. Untanui – 10 Lt, M. Janėnaitei – 10 Lt, V. Masikonui 20 Lt, J. Kojalienei – 10 Lt, L. Šimienai – 20 Lt, G. Auglytei – 300 Lt, M. Šironienei – 30 Lt, E. Petrokienei – 50 Lt, V. Mileškai – 50 Lt, P. Urbui – 30 Lt, R. Čeburniui – 10 Lt.

Dėkojame už pervedus į LLKS sąskaitą 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Edvardui Burokui, Tomui Vinickui (Alfa.lt), Juozui Parnarauskui, Gintarui Visockui, bičiuliams iš LijOT, Antanui Rimantui Šakaliui.

Petras Vaitekėnas

(1934-08-24 – 2008-04-20)

Petras Vaitekėnas gimė tuo metu Lenkijos okupuotame Švenčionių r., Adutiškio sen., Liukonių k. Ūkininko šeimoje augo keturi sūnūs ir dvi dukros. Petras buvo jauniausias. Tėvai auklėjo vaikus dorais, darbščiais, sąžiningais. Ugdė Tėvynės meilę, skiepijo lietuviybę.

Sovietams okupavus Lietuvą, jauni, mylintys Tėvynę, trokštantys jai laisvės Vaitekėnų sūnūs buvo priešiški nusiteikę prieš okupantus. Enkavedistai visus juos sekė.

Petras buvo gabus menams, mokėsi Telšių taikomosios dailės techniku-me. Devyniolikmetis ketvirto kurso moksleivis buvo pašauktas armijon, bet atsidūrė Vilniaus KGB būstinės rūsiuose. Kai P. Vaitekėnas buvo suimtas ir nuteistas 25 metams kalėti, jo broliai Edmundas ir Antanas jau kalėjo.

Jaunas, drąsus, ginantis savo idealus, nepakantus okupantams P. Vaitekėnas Mordovijos lageryje atsisakė dirbti priešams – statyti komunizmą. Kai neišveikė Petro nepaklusnumo žiauriomis bausmėmis, tuomet jį uždarė į psichiatrinę ligoninę.

Motinai Leonorai Vaitekėnienei teko nueiti kryžiaus kelius, kol išsirūpino, kad sūnus būtų pervežtas į Vilniaus psichiatrinę ligoninę. Po 13 metų kalėjimo Petras buvo perduotas motinos globai. Be sveikatos, be paso, be teisės išvykti iš namų. Darbštus vyras nesėdėjo motinos išlaikomas. Remontavo butus, dažė namus, restauravo bažnyčių interjerą.

Atgavus Lietuvai nepriklausomybę, Petras naujai atgimė. Nusipirko Kovaltiškės kaime sodybą, kurią puošė pagal savo skonį. Sodino retus medelius, laikė bites, darė šv. Mergelės Marijos skulptūras ir angelus, kuriais žmonės puošė Linkonių kaimo ir Adutiškio kapinėse artimųjų kapus. Petro didžiausia vertybė buvo Lietuvos nepriklausomybė, o didžioji meilė – Tėvynė.

Varganas vienišiaus gyvenimas galutinai suardė sveikatą. Petras dirbo negailėdamas savęs, užmiršdamas pavalgyti ir pailsėti. Kaip anksčiau enkavedistai, taip dabar ligos persekiojo jį. Persirgo kelis insultus, liko paralyžiuotas. Prisdėjo dar ir kitos ligos. Likimas Petrai buvo negailestingas. Šaltą 2005 metų žiemos naktį sudegė namas. Petrą – apdegusį, sergantį plaučių uždegimu – parsivežė brolienė Pranciška ir slaugė du ligonius, nes jos vyras Antanas jau gulėjo ligos patalė. Kiek sustiprėjęs Petras nerimo Utenoje, veržėsi ten, kur gyveno. Buvo pavasaris, traukė jį miškai...

Neturėdamas pastogės, apsigyveno šiltnamyje. Televizijos laida „Bėdų turgus“, prašant brolienei Pranciškai, išrūpino gyvenamą vagonėlį, kurį Petras pastatė savo valdose. Jis vėl džiaugėsi gyvenimu, pasiramsčiuodamas lazdomis pats vienas tvarkė savo buitį. Bet negailestingos ligos visiškai pakirto. Brolienė Pranciška, palaidojusi savo vyrą Antaną, pati jautėsi išvargusi, bet sužinojusi, kad Petras serga, parsivežė pas save į Uteną ir apgyvendino savo bute. Operacija, ilgas gydymas šv. Klaros ligoninėje nepadėjo. Septynis mėnesius po 2–3 kartus per dieną brolienė Pranciška lankėsi ligoninėje, maitino, vartė, glostė, guodė ir dėkojo Dievui, kad Dievas jam atsiuntė ją angelu sargu. Petras jos prašė: „Tik neparduok mano žemės“. Trapus vilties žiburėlis – gal dar Petras atsigaus – užgeso.

Visi Petrą Vaitekėną pažinojo kaip ypatingai teisingą ir sąžiningą, dorą ir kultūringą žmogų: nerūkantį, negeriantį, nesikeikiantį, malonų, taikų ir švelnų bendravime, pokalbiuose. Kaimynai ir jį pažinoję už tai mylėjo.

Petras turėjo savo pasaulėžiūrą, savo nuomonę, filosofiją įvairiais politiniais ir socialiniais klausimais. Kai kurie artimieji jo nesuprato, nepatiko jiems Petro nesitaikymas prie kitų nuomonės. Kaimynai, draugai, pažįstami vertino Petrą už darbštumą, dorumą, tiesumą, už didelę meilę gamtai. „Gėlė – tik nenusikinta gėlė“, – jo žodžiai.

Atmintyje jis išliks tvirtas kaip ažuolas, visą gyvenimą likęs ištikimas savo idealams, laisvės troškimui.

Dukterėčia Jūratė Vaitekėnaitė

**Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga ir
„Varpo“ redakcija užjaučia Balį Gajauską
dėl žmonos mirties**

Gegužės 12 d. po Holodomoro parodos atidarymo susitikimas su Lietuvos ir Ukrainos prezidentais prie paminklo represijų aukoms

Lietuvos vardo tūkstantmetį jau mini Amerikos lietuviai

LiJOT Asamblėja

▲
Laišką atsiuntęs
Rimantas
A.Kunčas-Žemaitaitis
(dešinėje) ir adresatas
Edvardas Burokas

1948 metų Didžiosios tremties 60-mečio minėjimas Lukiškių aikštėje

